



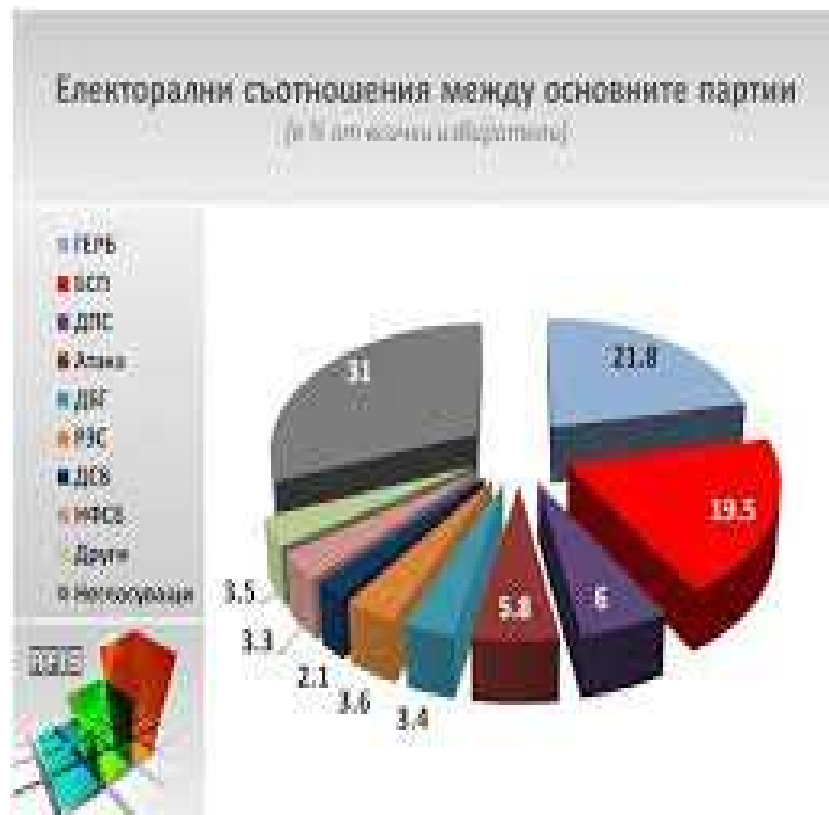
**МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ПЛЕВЕН**  
**ФАКУЛТЕТ „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ“**  
**ЦЕНТЪР ЗА ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ**

**Лекция №2**

**СОЦИОЛОГИЯ.**  
**МЕДИЦИНСКА СОЦИОЛОГИЯ**

Лектор: Доц. д-р М. Камбурова, дм

# Социология



Социологията често е определяна като  
наука за: обществото; човешките социални  
взаимодействия



индивидуалното и групово поведение като социална природа.

# Социология

**Социология** - наука за обществото, обществознание

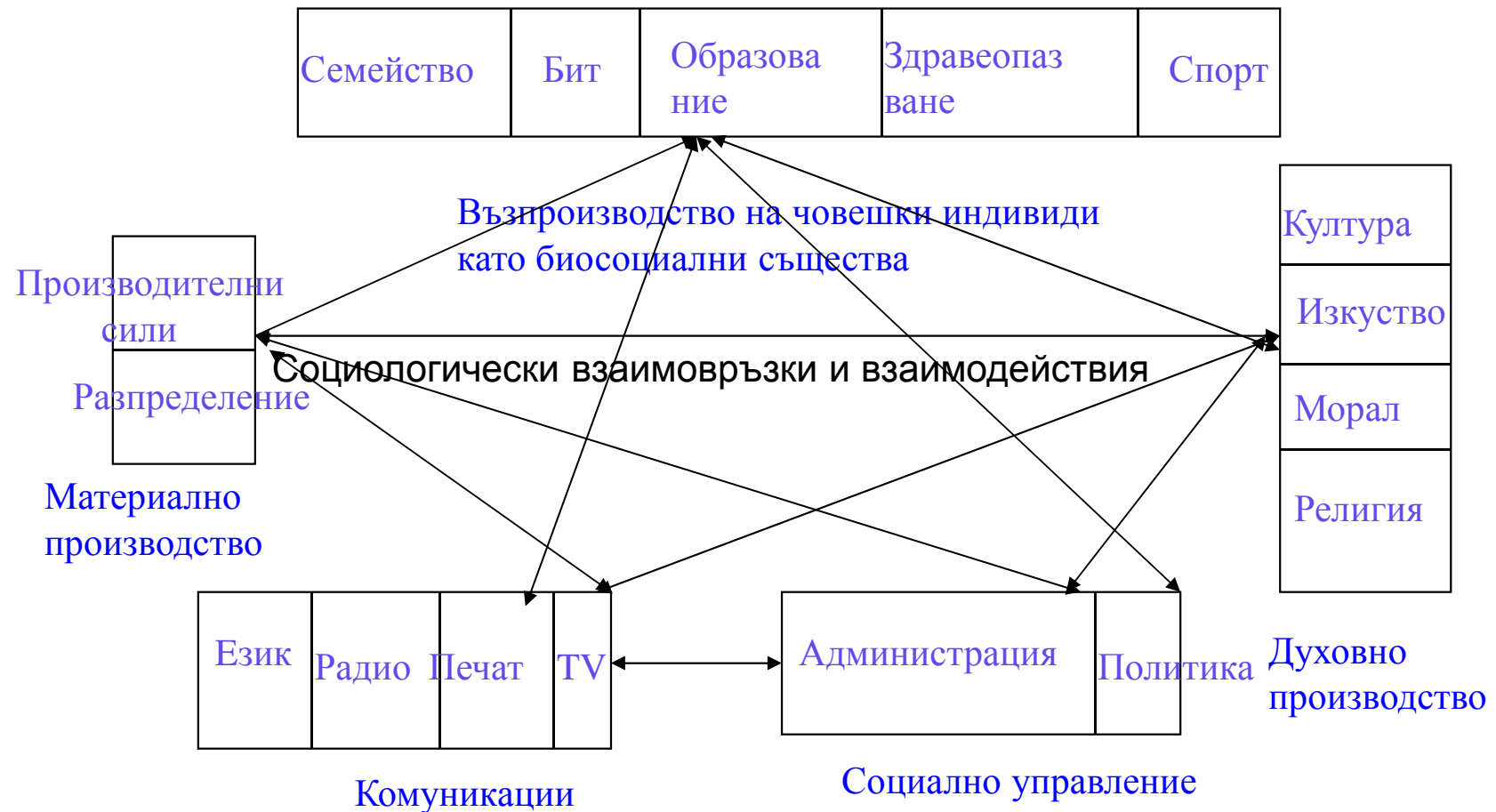
Терминът е въведен от френския учен Огюст Конт в началото на 19 в. (фр. *sociologie*)

**ОБЩЕСТВО** - организирана група от индивиди, които следват определен начин на живот

# Социологията като наука

Социологията е най-общата нефилософска наука за обществото, изучаваща свойствата и закономерностите на образуването, функционирането и развитието му като цялостна система

# Социологическа структура на обществото



# Социологията като наука

**ПРЕДМЕТ на социологията** е изучаването на социологическите взаимовръзки и взаимоотношения в човешкото общество, както и личността с нейната социологическа структура.

# Социологията и личното израстване на човек

- Помага ни да оценим истината за «здравия разум».
- Помага ни да видим възможностите и ограниченията в живота ни.
- Дава ни право да бъдем активни участници в обществото.
- Помага ни да живеем в един разнообразен свят.



# Социология и медицина

- Защо някои лица, нуждаещи се от определени здравни услуги не ги използват?
- Защо хората имат определено поведение?
- Защо различните хора реагират по различен начин на един и същ болестен процес или режим на лечение?
- Какви са взаимоотношенията здравен специалист – пациент? .....

# Социална медицина и медицинска социология?

- Предмет на социалната медицина е общественото здраве
- Предмет на медицинската социология са социологическите фактори и тяхното влияние върху личното и общественото здраве

# Социологията като наука

## 1. Теоретична социология

1. отговор на това как и защо конкретни факти се свързват помежду си
2. да се обясни социалното поведение в реалния свят.

## 2. Емпирична социология

### Специализация на социологическата наука:

- социология на труда
- социология на семейството
- социология на науката
- социология на образованието
- медицинска социология

# Медицинска социология - същност и функции

е наука за социалните причини и последици от и за здравето и болестите

(Cockerham, W.C. Medical Sociology. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall 1995. 2.)

е наука за обществото, доколкото то засяга здравето и болестта

(Hannay, D.R. Lecture Notes on Medical Sociology. Blackwell 1988. 35.)

# Медицинска социология - същност и функции

Специализация в рамките на общата социология, чийто главен интерес е изучаване на здравето, здравното поведение и здравните институции.

**Обект** - медицината и здравеопазването като подсистеми на социологическата структура на обществото

**Предмет** - изучаването на социологическите взаимовръзки и взаимодействия, закони и закономерности на развитието и функционирането на медицината като обществена система и структура.

# Ключови области

- Социална епидемиология
- Социокултурални отговори на здравето и болестта
- Взаимоотношения пациенти-медицински специалисти
- Организация на здравната помощ
- Потребление на здравните услуги
- Медицинско образование
- Рискови фактори
- Здравни неравенства
- Медикализация
- Социална политика и здравеопазване
- Смърт и умирање

## Емпирични социологически изследвания /ЕСИ/

Осигуряват **първична дескриптивна информация**, чрез чиято статистическа обработка и анализ се достига до **съвкупна прескриптивна информация**, позволяваща да се правят обобщения за състоянието на даден проблем в цялата популация и при необходимост да се предприемат съответни действия.

## Емпирични социологически изследвания /ЕСИ/

Емпиричните социологически изследвания са най-ниска степен на социологическото познание - конкретни практически изследвания на обективните явления

ЕСИ биват:

- Изчерпателни
- Репрезентативни /извадкови/



# Емпирични социологически изследвания /ЕСИ/

## Видове ЕСИ:

- Описателни - отразяват състоянието на изучаваното явление
- Обяснителни - разкриват причините за явленията
- Прогнозиращи - разкриват тенденциите на развитието
- Предписващи - изучават различни варианти на решение за усъвършенстване на даден процес и оценяват ефекта на всеки един от тях

# Методология и методика на ЕСИ

**ЕСИ** представлява хронологична **последователност** от научно-изследователски **процедури**, имащи за цел разкриване на обективната **истина** за връзките между медицината и другите социални области и подпомагане на вземането на управленски решения в съответствие с обществените потребности.

# Методология и методика на ЕСИ

ЕСИ преминава през три  
взаимносвързани етапа:

- I. Подготовка на проучването
- II. Провеждане на проучването
- III. Обработка и анализ на събраните данни

# Методология и методика на ЕСИ.

## I. Подготовка на проучването

1. **Формулиране на проблема – след анализ на литература, проявления в социалната действителност и др.**
2. **Формулиране на темата и целта на ЕСИ**
  - Темата** очертава конкретно изследвания проблем
  - Обект** на ЕСИ е областта от социалната действителност, която ще се изучава
  - Предмет** на ЕСИ са страните и особеностите на обекта, които ще се изучават
  - Целта** изразява желаният резултат, който се стремим да постигнем с провеждането на ЕСИ, определя основната изследователска насока

# Методология и методика на ЕСИ.

## I. Подготовка на проучването

3. **Формулиране на задачите на ЕСИ - конкретизират темата и целта, а не ги повтарят**
4. **Избор на постановка на проучването - сформирание на извадката, определяне на метод за набиране на информацията**
5. **Разработване на програмата на ЕСИ:  
Формулиране на хипотеза  
Разработване на социологически модел на явлениято - емпирични индикатори, **съставяне на въпросник**, определяне методиката за набиране на първична информация**

# Методология и методика на ЕСИ.

## I. Подготовка на проучването

6. **Организационен план - план-график на проучването, подбор и подготовка на изследователите, финансов план, отпечатване на всички документи по проучването**
7. **Пилотно проучване** - практическа проверка на подготовката на проучването преди истинското ЕСИ върху неголям брой лица.  
Проверява качествата на въпросника, на документацията, надеждността на методиката на регистрация, подготовката на изследователите и всякакви други практически въпроси, които могат да възникнат при провеждане на ЕСИ.

# Методология и методика на ЕСИ.

## II. Провеждане на проучването

Последователно набиране на първичната социологическа информация чрез избрания метод, работа на терен

## Методология и методика на ЕСИ.

### III. Обработка и анализ на събраните данни

В този етап се осъществява преход от индивидуална към съвкупна социологическа информация

1. Организация и представяне на данните - скалиране, шифриране, изчисляване на статистически критерии
2. Анализ на данните - проверка на хипотези, изследване на връзки и зависимости
3. Интерпретация на данните - изводи
4. Публикация на данните или предоставянето им на заинтересованите институции



# Методология и методика на ЕСИ

**Източници на социол.  
информация – първични  
и вторични**

1. Самосъзнание на изследваните лица
2. Самосъзнание на антуража на лицата
3. Поведение на изследваните лица
4. **Документи за и от изследваните лица**

**Методи за набиране на социол. информация**

1. Писмено и устно разпитване
2. Писмено и устно разпитване
3. Социологическо наблюдение
4. Документален метод
5. Експеримент

# Въпросникът при ЕСИ

Въпросникът е основен инструмент на всяко ЕСИ. Той е израз на програмата на изследването и материален носител на индивидуалната социологическа информация.

- **Анкетна карта**
- **Въпросник за интервю**
- **Въпросник за наблюдение на поведението**
- **Въпросник за извличане на информация от документи**

Структурна единица на въпросника е въпросът.

# Видове въпроси:

## 1. Според мястото им във въпросника

- **въвеждащи:**

В кое отделение се лекувахте? .....

- **филтриращи**

Чели ли сте ....., свързана с Вашето здраве?  
Да Не

- **контролни**

Ако сте чели тази брошура, опишете нейното  
съдържание .....

- **основни**

- **идентификационни**

пол, възраст, местоживееене, курс

# Видове въпроси:

## 2. Според формулировката на въпросите -

Обикновени въпроси

Твърдения

Онагледени въпроси

Въпроси - казуси

Въпроси - диалози

Асоциативни въпроси

# Видове въпроси:

## 3. Според формулировката на отговорите Затворени въпроси - с предварително формулирани отговори

Как бихте оценили здравето си в последната година?

1. Отлично
2. Много добро
3. Добро
4. Задоволително
5. Лошо

# Формати на затворените въпроси:

- **2-степенна скала /алтернативна скала/  
Да/Не**
- Въпроси с разрешен един възможен отговор
- Въпроси с разрешени повече от един възможен отговор

# Формати на затворените въпроси:

- **Формат на Ликерт – 3, 5 или 7-степенна скала**

Одобрявате ли въвеждането на задължителни посещения на лекции?

- |                         |    |
|-------------------------|----|
| 1. Напълно одобрявам    | ++ |
| 2. Отчасти одобрявам    | +  |
| 3. Не мога да преценя   | 0  |
| 4. Отчасти не одобрявам | -  |
| 5. Напълно не одобрявам | -- |

# Формати на затворените въпроси:

- **4-степенна скала без срединна точка**

Одобрявате ли въвеждането на задължителни посещения на лекции?

- |                         |    |
|-------------------------|----|
| 1. Напълно одобрявам    | ++ |
| 2. Отчасти одобрявам    | +  |
| 3. Отчасти не одобрявам | -  |
| 4. Напълно не одобрявам | -- |



# Видове въпроси:

**Отворени въпроси - без предварително формулирани отговори**

**Как бихте оценили здравето си в последната година?**

.....

.....

.....

# Видове въпроси:

Полуотворени въпроси - с няколко предварително формулирани отговори и възможност за друго мнение

Как бихте оценили здравето си в последната година?

1. Добро
2. Средно
3. Лошо
4. Друго мнение.....

# Въпросникът при ЕСИ

## Предимства на затворените въпроси:

- бързо и лесно се отговарят
- бързо и лесно се обработват
- подходящи са за изучаване на добре познати явления

## Недостатъци:

- трудни за съставяне
- лицата не могат да дадат различно мнение
- натиск от страна на изследователя

# Видове въпроси:

## 4. Според очертаната предметна област - Фактологични:

**Колко дни се лекувахте във вътрешно отделение?**

**От 1 до 5**

**От 6 до 10**

**От 11 до 15**

**Над 15**

# Видове въпроси:

- **Оценъчни**

Доволен ли сте от отношението на медицинската сестра към Вас?

- Много съм доволен
- Доволен съм
- Колкото съм доволен, толкова съм и недоволен
- Не съм доволен
- Много съм недоволен

# Въпросникът при ЕСИ.

## Изисквания към въпросника

1. Институцията, която организира проучването
2. Видът на въпросника и темата на проучването
3. Обръщение към изследваните лица - цел на проучването, как са попаднали в извадката, как ще се използва информацията, уверение в анонимността, общи указания за попълване на въпросника, предварителна благодарност

# Въпросникът при ЕСИ.

## Изисквания към въпросника

4. Добро структуриране на въпросника
5. Да се избягват двойните въпроси
6. Да се избягват неясни въпроси
7. Да се избягват въпросите с трудна формулировка, неразбираема за лицата с най-ниско ниво на образование
8. Да се избягва двойното отричане
9. Да не се изискват количествени данни, които затрудняват лицето в момента

## Въпросникът при ЕСИ. Изисквания към въпросника

10. Въпросите да са достатъчно на брой, за да изпълнят целта на изследването - да изискват 30 минути за попълване при анкетиране и 1 ч. при интервюиране
11. Да се оставя достатъчно място за отговор на откритите въпроси
12. Въпросите да са зададени в неутрална форма и да не внушават отношение
13. Въпросите да не са множествени